

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOISTA 3/96

Ulkomaankomennukset

TYÖSKENTELY SUOMESSA ULKOMAANKOMENNUSTEN VÄLILLÄ

Asetuksessa 1408/71 tai sosiaaliturvasopimuksissa ei määrätä siitä, miten kauan lähetetyn työntekijän todistuksen tai poikkeusluvan saaneen tulee välillä työskennellä lähtömaassa, jotta uusi todistus tai poikkeuslupa voisi tulla kysymykseen.

Poikkeuslupa on harkinnanvarainen ja luvan myöntäminen ratkaistaan tapauskohtaisesti. Näin ollen ei voida myöskään antaa mitään tarkkaa, kaikkiin tapauksiin sovellettavaa määräaikaa sille, kuinka pitkään henkilön tulisi työkomennusten välillä olla Suomessa, jotta hän saisi uuden poikkeusluvan.

Poikkeuslupa koskee koko sosiaaliturvaa eli Suomen osalta paitsi työsuhteeseen liittyvää myös Suomessa asumisen perusteella saatavaa sosiaaliturvaa. Poikkeuslupaa harkittaessa on siten merkitystä myös sillä, kuinka pysyväisluonteista henkilön ulkomaillaolo on.

Jos ulkomaankomennuksella oleva on perheineen ollut pitkään pois Suomesta yhdenjaksoisesti, ovat siteet Suomeen heikkommat kuin uuteen asuinmaahan. Tällöin ei ole perusteltua pitää häntä ja hänen perheenjäseniään jatkuvasti poikkeusluvalla Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan piirissä.

Toisaalta myös vakuutusmaksujen ja etuuksien vastaavuus tai vastaamattomuus joudutaan ottamaan huomioon poikkeuslupaa harkittaessa.

Tilannetta ei muuta lyhyt oleskelu välillä Suomessa. Noin vuoden pituinen aika voidaan yleensä katsoa riittäväksi, jotta uudelle ulkomaankomennukselle lähtevän komennusaika tulisi arvioitavaksi uutena komennuksena ja poikkeuslupa taas mahdolliseksi. Tätä aikavaatimusta voidaan perustella muun muassa sillä, että Suomen asumisperusteiseen järjestelmään kuuluakseen henkilön tulee lain mukaan olla vähintään vuoden ajan Suomessa asuva. ETK:n lausunto 7.8.1996 (tiedustelut Riitta Korpiluoma)

* * *

Poikkeuslupa

POIKKEUSLUPA VIITTÄ VUOTTA PITEMMÄKSI AJAKSI

Jos henkilölle on annettu todistus Suomen sosiaaliturvan piiriin kuulumisesta poikkeusluvalla viideksi vuodeksi, hänet voidaan pysyttää Suomen lakien piirissä erityisperusteluin vielä enintään vuoden ajan. Yleensä tällöin edellytetään, että komennus päättyy tänä aikana. Tästäkin säännöstä voidaan yksittäistapauksissa poiketa, jos siihen on painavia syitä. Työskentelymaan viranomaisen viime kädessä ratkaisee sen, mihin raja vedetään.

Vastaavaa viiden vuoden + yhden vuoden periaatetta noudatetaan myös USA:han lähetettyjen työntekijöiden kohdalla. Suomen ja USA:n välisessä sosiaaliturvasopimuksessa ns. lähetettynä työntekijänä oloaika on poikkeuksellisen pitkä, viisi vuotta. Eläketurvakeskus voi siis antaa lähetetyn työntekijän todistuksen USA:han viideksi vuodeksi, minkä jälkeen Suomen sosiaaliturvan piirissä voi pysyä sosiaali- ja terveysministeriön suostumuksella - vielä enintään vuoden ajan, jos komennus päättyy tänä aikana. Koska työskentelymaassa vakuuttaminen on pääperiaate, siitä poikkeamisesta päättää viiden vuoden jälkeen kuitenkin viime kädessä USA:n viranomaisen.

Jos työntekijän työkomennukset suuntautuvat toistuvasti eri maihin niin, että mistään maasta ei muodostu hänelle pitempiaikaista asuinmaata, voi poikkeuslupa tulla erityistapauksessa kysymykseen siitä huolimatta, että työntekijä on ollut pitkään pois Suomesta.

ETK:n kannanotto (tiedustelut Riitta Korpiluoma)

* * *

Yrittäjä ulkomailla

VAKUUTETTAVA KOKO YRITTÄJÄTOIMINTANSA OSALTA RUOTSISSA

Eläkelaitos pyysi lausuntoa siitä, tulisiko X vakuuttaa YEL:n mukaisesti 1.5.1996 alkaen, josta lukien hän on harjoittanut Torniossa päätoimista yrittäjätoimintaa. X asuu Ruotsissa, Haaparannassa. Hän harjoittaa myös Ruotsissa yrittäjätoimintaa ja on sen osalta vakuutettu siellä.

ETK: X tulee vakuuttaa Ruotsissa koko yrittäjätoimintansa osalta. EU:n sosiaaliturvasäännösten asetuksen 1408/71 mukaan työntekijä ja yrittäjä vakuutetaan pääsääntöisesti työskentelymaassa. Asetuksen 14 a artiklan 2 kohdan mukaan kahden tai useamman jäsenvaltion alueella toimiva itsenäinen ammatinharjoittaja on kuitenkin sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu, jos hän harjoittaa osan toiminnastaan tämän valtion alueella.

ETK:n lausunto 22.7.1996, ETK sov11863 (tiedustelut Pirjo Ouvinen)

* * *

Yrittäjä ulkomailla

SUOMESTA SVEITSIIN LÄHTEVÄ YRITTÄJÄ

Jos yrittäjä lähtee tilapäisesti työskentelemään Sveitsiin ja haluaa kuulua edelleen Suomen sosiaaliturvajärjestelmään, ei lähetetyn yrittäjän todistusta voida ETK:sta antaa, koska Suomen ja Sveitsin sosiaaliturvasopimuksesta

puuttuu lähetettyä yrittäjää koskevat säännöt. Pääsäännön mukaan yrittäjä olisi vakuutettava työskentelymaassa.

Kela ja ETK ovat sopineet, että yrittäjä voi pitää itsensä Suomen yrittäjäeläkevakuutuksen piirissä, jos yrittäjätoiminta Sveitsissä kestää enintään yhden vuoden. Tällöin Kela soveltaa yrittäjään sopimuksettoman tilanteen sääntöjä.

Koska lähetetyn yrittäjän todistusta ei voida antaa, saattaa kaksinkertainen vakuuttaminen tulla kysymykseen, jos myös Sveitsi vaatii vakuutusmaksuja. Sveitsissä yrittäjävakuutukset näyttäisivät kuitenkin olevan pitkälti vapaaehtoisia, joten kaksinkertaista vakuuttamista ei todennäköisesti synny. ETK:n kannanotto (tiedustelut Anna-Stina Toivonen)

* * *

TEL 1 c §

TEL 1 C §:N MUKAINEN VAPAUTTAMINEN VAKUUTTAMISVELVOLLISUUDESTA

X on hakenut vapauttamista TEL:n mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta työntekijälleen 2.1.1995 alkaen, josta lukien tämä on työskennellyt lähetystyöntekijänä Tansaniassa. Työntekijä on Ruotsin kansalainen. Ennen työkomennustaan hän on ollut saman työnantajan palveluksessa Suomessa 16.9.1994-1.1.1995 ja vakuutettu TEL:n mukaisesti. Työntekijä on halunnut, että hänet vakuutettaisiin Sveitsissä. Työsuhde päättyy 1.1.1997.

ETK: Hakemus on hylätty.

TEL 1 c §:n 1 momentin mukaan työnantaja voi hakea vapautusta tietyn työntekijäryhmän vakuuttamisvelvollisuudesta, kun työteko ulkomailla on jatkunut vähintään kaksi vuotta, jos se osoittaa, että ko. työntekijäryhmän eläketurva on muulla tavoin järjestetty TEL:n vähimmäisehtoja vastaavasti. Kyseessä olevan työntekijän työkomennus ulkomailla ei tule jatkumaan kahta vuotta.

ETK:n päätös 24.5.1996, ETK sov1649 (tiedustelut Pirjo Ouvinen)

* * *

Ostopalvelusopimus

YKSITYINEN PERHEPÄIVÄHOITAJA KATSOTTIIN YRITTÄJÄKSI

Yksityinen perhepäivähoitaja tehnyt kaupungin kanssa päivähoiton ostopalvelusopimuksen. Lisäksi perhepäivähoitaja, kaupunki ja lasten huoltaja ovat allekirjoittaneet yksityisen perhepäivähoitajan hoitosopimuksen. Hoitaja hoitaa yhden perheen lapsia näiden kotona.

ETK: YEL

Yleensä hoitajan, joka hoitaa lapsia näiden kotona, on katsottu olevan työsuhteessa lasten vanhempiin. Tässä tapauksessa kaupunki on kuitenkin järjestänyt päivähoiton lapsille heidän omassa kodissaan. Tästä hoidosta vanhemmat maksavat kaupungille korvausluokkien mukaisen päivähoitomaksun. Näin ollen he eivät ole hoitajan työnantajia.

Kaupunki on tehnyt hoitajan kanssa päivähoidon ostopalvelusopimuksen. Tarkoituksena ei ole ollut, että kaupungin ja hoitajan välille syntyisi työ- tai virkasuhde. Järjestely on tilapäinen ja tarkoitettu jatkumaan siihen asti, kun lapsille järjestyy kunnallinen päivähoitopaikka. Hoitaja on merkitty ennakkoperintärekisteriin. Kaupunki ei vastaa vahingosta, joka lapselle aiheutuu tai jonka hän aiheuttaa hoidossaoloaikana. Hoitajan katsottiin toimivan itsenäisenä yrittäjänä.

ETK:n päätös 19.8.1996, ETK sov1651 (tiedustelut Ritva Lehtinen)

* * *

YEL/LEL

METSÄ-, PANOSTUS- JA MAATALOUSTÖITÄ TEHNYT KATSOTTIIN YRITTÄJÄKSI

Henkilöllä oli kaupparekisteriin merkitty toiminimi, jonka toimialana olivat metsä- ja panostustyöt sekä maatalouteen liittyvät työt. Hänet oli merkitty ennakkoperintärekisteriin. Hän teki työt omilla koneillaan ja laitteillaan. Työvälineitä tai materiaaleja hän ei saanut työntekijiltä. Oli maksanut itse palkan kaivurityössä käyttämilleen apulaisille ja sijaisille. Toista oli tehty urakkasopimukset suullisina ja yhdestä kirjallisena. Työaika oli vapaa. Työntekijät eivät johtaneet ja valvoneet työskentelyä eivätkä antaneet ohjeita ja määräyksiä työn suorittamisesta. Ansiot määräytyivät urakoitten perusteella. Kirjallisessa urakkasopimuksessa oli maininta, että urakkahinta ja arvonlisävero suoritetaan, kun työtehtävät on todettu suoritetuiksi. Työskentelystä aiheutuneita kuluja ei korvattu erikseen.

ETK: yrittäjä

ETK:n kirje 4.10.1996, ETK sov11876 (tiedustelut Ritva Lehtinen)

* * *

TEL/TaEL/KVTEL

VIITTOMAKIELEN TULKKI TYÖSUHTEESSA LAPSEN VANHEMPIIN

X on toiminut syksystä 1993 alkaen vuonna 1988 syntyneen lapsen tulkkina ja kevästä 1994 alkaen viittomakielen opettajana. Tulkkaus on tapahtunut seurakunnan kerhossa ja opetus lapsen kotona. Kunta on tehnyt päätöksen siitä, että lapsella on oikeus tulkkipalveluihin vammaispalvelulain 8 §:n 1 momentin nojalla vuodesta 1993 alkaen.

Sekä kunta että lapsen vanhemmat ovat sitä mieltä, ettei X:n kanssa ole tehty sopimusta työskentelystä. Perhe on tilannut tulkin, lapsi on kuitannut tuntilistat ja kunta on maksanut tulkin palkkion. X:n mielestä hänellä on tois-
taiseksi jatkuva työsuhde.

ETK: X:ään sovelletaan TaEL:a 17.9.1993 alkaen. TEL:a sovelletaan opetustyön alettua 8.3.1994 sekä tulkkaus- että opetustyön osalta. TEL:n piiriin kuuluvat ne kalenterikuukaudet, joihin ansiot ylittävät TEL:n rajamäärän.

Tulkkipalvelujen osalta laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista on tullut voimaan 1.1.1994. Kunnalla on lain 8 §:n 2 momentin perusteella velvollisuus järjestää vaikeavammaiselle henkilölle

tulkkipalveluja, joiden määrä on vähintään 240 tuntia kalenterivuodessa. Kyseessä oleva lapsi on vaikeavammainen.

Kunta on toiminut sijaismaksajana eikä ole toimenpiteittensä johdosta tullut työnantajan asemaan. Työoikeudellisena työnantajana on pidettävä lapsen vanhempia. Heillä on direktio-oikeus X:n työskentelyyn nähden.

X on aloittanut tulkkaustyön lapsen kerhokäyntien tulkkina. Lapset valitaan kerhoon tavanomaisesti syyskuusta toukokuuhun kestäväälle kaudelle. Tulkkauksesta sovitaan yleensä aika, paikka, tilaisuus tai asia, ja tulkkia voidaan myös vaihtaa. X:n ja lapsen vanhempien kesken voidaan katsoa sovitun tällöin alle vuoden pituiseksi tarkoitetusta työsuhteesta. Opetus on jatkunut kevästä 1994 alkaen toistaiseksi. Tulkkia ei yleensä vaihdeta opetuksen osalta. X:n työskentelyyn voidaan katsoa tarkoitetun jatkumaan toistaiseksi, joten häneen sovelletaan TEL:a 8.3.1994 alkaen.

ETK:n lausunto 12.11.1996, ETK sov11888 (tiedustelut Telma Syri)

* * *

TEL/YEL
ELK:n päätös

HAUTAJAISEMÄNTÄ

Lakiosaston tiedotteessa 22/95 oli lyhenne ETK:n hautajaisemäntää koskeneesta päätöksestä (annettu 17.1.1995, ETK sov1633). Tiedotteessa mainittiin, että päätöksestä on valitus vireillä Eläkelautakunnassa.

Eläkelautakunta on 11.9.1996 antamassaan äänestysratkaisussa katsonut, toisin kuin ETK, ettei työnsuorittajan ja yhtiön välillä ole työsuhdetta, vaan työnsuorittaja on toiminut itsenäisenä yrittäjänä, koska vastinetta pitopalvelun järjestämisestä ei ole suorittanut yhtiö vaan perikunnat, jotka ovat antaneet toimeksiantonsa emännälle joko suoraan tai yhtiön välittämänä.

* * *